

Васіль СТАРЫЧОНАК

«УСЁ ЖЫЦЦЁ ЗЫРАЮ ГАЛАСЫ СУСВЕТУ...»: КАРОТКІ СЛОЎНІК ІНДЫВІДУАЛЬНА-АЎТАРСКІХ СУБСТАНТЫЎНЫХ МЕТАФАР МАКСІМА ТАНКА

Кароткі слоўнік індывідуальна-аўтарскіх метафар Максіма Танка абмяжоўваецца толькі субстантывамі (назоўнікамі). Стварэнне аналагічных слоўнікаў дзеяслоўнай і прыметнікавай лексікі — другі этап лексікаграфічнай працы, якая патрабуе іншага падыходу да класіфікацыі полісемантаў, іншых крытэрыяў выдзялення метафарычных тыпаў. У слоўніку сістэматызуецца і апісваецца каля 300 сэнсавых цэнтраў, якія выяўлены на аснове шматлікіх танкаўскіх кантэкстаў. Слоўнік складзены з улікам алфавітнага і сэнсава-тэматычнага прынцыпаў і можа служыць фрагментам мадэлі светапогляду народнага паэта Беларусі, яго ўяўленняў (традыцыйных і індывідуальна-аўтарскіх) пра час і сябе, пра філасофскія асновы жыцця, погляды на сусвет і ўсеагульную сувязь прадметаў і з'яў рэчаіснасці.

Артыкулы ў слоўніку размяшчаюцца ў алфавітным парадку. Кожны слоўнікавы артыкул уяўляе з сябе структуру, у цэнтры якой знаходзяцца асноўнае намінацыйнае значэнне і звязанае з ім метафарычнае значэнне (значэнні), якія дэманструюць асаблівасці сэнсавага развіцця слова, яго эвалюцыю, характар і ўстойлівасць асацыяцый і аналогій. Структура слоўнікавых артыкулаў складаецца з наступных кампанентаў:

1. Загалоўнае слова (назоўнік у зыходнай форме).
2. Дэфініцыя зыходнага значэння полісеманта (звычайна гэта кароткая фармулёўка рэальнага значэння з указаннем найбольш істотных яго прымет).
3. Дэфініцыя метафарычнага значэння (пасля знака →) прыводзіцца толькі да да рэгулярных аказіяльных метафар (яны не фіксуюцца ў тлумачальных слоўніках беларускай мовы). Дэфініцыі не прыводзяцца да нерэгулярных індывідуальна-аўтарскіх метафар (замест іх падаецца знак → ●), кірунак развіцця якіх не заўсёды ўкладваецца ў межы дзеяння пэўных алгарытмаў, вядомых семантычных формул і мадэляў. Такі спосаб «апісання» метафар дазваляе самім чытачам акрэсліць метафарычнае значэнне і яго магчымыя семантычныя нюансы (тым самым не навязваецца пэўны вобраз, сімвал і інш.).
4. Экзэмпліфікацыя — ілюстрацыя ўжывання метафары ў паэтычных творах Максіма Танка. Прыводзіцца вузкая ці шырокая кантэкставая сітуацыя, у якой рэалізуецца метафарычнае значэнне. Кожны завершаны тэкставы фрагмент аддзяляецца ад наступнага кропкай з коскай. У прыкладах, як правіла, захоўваецца аўтарскае напісанне вершаваных радкоў з вялікай літары.

АБЛОМАК ‘абламаны, адбіты кавалак чаго-небудз’ → ● *Усё не збяруся
Прывесці ў парадак Рабочы стол,
Напакаваныя друзам слоўным,
Абломкамі
думак.*

АКВАМАРЫН ‘каштоўны камень’ → ‘сінявата-зялёная афарбоўка акіянскіх хваль’. [Сонца] ... *плыве і, як вугаль распалены, гіне У хваль закіпаючым аквамарыне.*

АНЁЛ ‘служыцель Бога і яго пасланец да людзей (паводле рэлігійных уяўленняў)’ → ‘жанчына (часцей у белым убранні)’. *А зараз На каралеўскай Шпітальнай пасцелі, І пад аховай анёлаў У белых халатах; Штодзень даяркі – белыя анёлы – На стойбішча прыходзяць грамадой; Разбудзіла мяне сцюардэса – Анёл з мятнымі цукеркамі.*

АНТЭНА ‘праваднік для выпраменьвання радыёхваль у выглядзе тонкага слупа’ → ‘вуда’. *Рыбакі... вуды – пругкія антэны – ўбілі ў глей І глядзяць, як ціха кружаць паплаўкі.*

БАДЗЯГА ‘бяздомны, не заняты працай чалавек, які ўвесь час бядзяецца, мяняе месца жыхарства’ → ‘месяц’. *Часамі месяц, бяздомны бадзяга, забярэца на стрэшкі дзіравых хмар.*

БАНДУРЫСТ ‘музыкант, які іграе на бандуры’ → ‘стары дуб’. *На Украіне, дзе Дняпро ля кручы пеніцца бруісты, Гусюць вячэрнюю парой Дубы – старыя бандурысты.*

БЕЗДАНЬ ‘бяздонная прорва’ → • *Летіць вярну я ў бездань стагоддзяў, Калі пращур мой будучы скальдам Шаткаеў крыжакоў пад Грунвальдам.*

БРОВЫ ‘дугападобныя палоскі валасоў над вачамі’ → ‘тое, што па форме нагадвае бровы’. *А вокны з-над броваў кудлатых Глядзяць з-над заваяных стрэх.*

ВАДАСПАД ‘імклівы паток вады, што спадае са стромага ўступа ў рэчышча’ → ‘тое, што нагадвае такі паток вады’. *На каленях маіх Вадаспад тваіх кос; Гляджу, як расчэсваеш Вадаспад сваіх кос.*

ВАНДРОЎНІЦА ‘жанчына, якая вандруе, падарожнічае’ → 1. ‘вясна’. *Прывет табе, вандроўніца-вясна!* → 2. ‘кропля вады’. *Вандроўніца – гэта кропля вадзіцы.*

ВЕТРАЗЬ ‘парус’ → 1. ‘тое, што падобна на парус’. *Вячэрніх ветразяў аблокі Пераціеліся зарой, А жураўліны ключ высокі Кудысьці клікаў за сабой.* → 2. • *Шукаю трэсак каравелаў тых, Што меліся вярнуцца ў ясны дзень Пад ветразямі белымі надзей.*

ВОГНІШЧА ‘агонь; распаленая куча дроў’ → 1. ‘скопішча спелых (чырвоных) пладоў, кветак, лістоты’. *Вогнішча спелай рабіны; Вогнішчы рабін; Вогнішча, якім палае мак.* → 2. ‘чырвоная афарбоўка гарызонта пры захадзе сонца’. *Пры вогнішчы вячэрняе зары Я на ўзбярэжжы Буга іх чакаю.*

ВОДСВЕТ ‘адбітак святла, водбліск’ → • *Шкло вокны – І бачу ў іх водсвет Юнацтва свайго.*

ВОКА ‘орган зроку’ → ‘сярэдня частка кветкі, ад якой растуць пялёсткі’. *Узышло сонца – Раскрыла вочы кветка.*

ВОПЛЕСКІ ‘апладысменты’ → ‘гукі літаўры’. *Пад воплескі літаўраў, Пад крык трамбонаў... Выбіраюць Каралеву Прыгажосці.*

ВЫРАЙ ‘цёплы край, куды вылятаюць на зіму пералётныя птушкі; чарада пералётных птушак’ → 1. ‘лістапад’. *Звіняць лісты, не адляцеўшыя у*

вырай; У апошні вырай адлятае лісце Вераснем апаленых бяроз. → 2. 'мінулае'. Як хутка дні і ночы У беззваротны вырай Кудысьці адлятаюць.

ВЯСЁЛКА 'радуга' → 'тое, што нагадвае радугу'. Ткаць сямікалёрныя ручнікі вясёлак.

ГАСЦІНЕЦ 'вялікая бойкая дарога, шлях, тракт' → жыццёвы шлях, пражытыя чалавекам гады'. Лічы, што недарма прайшлі Твае гасцінцы на зямлі.

ГОСЦЬ 'чалавек, запрошаны на ўрачыстасць, частаванне' → 1. 'пералётная птушка'. І доўга я слухаў, пра што гаварылі Крылатыя госці на мове сваёй; Крылатыя госці з сабою забралі Мінулыя дні і ўспаміны; Снег уцякаў з палёў, і першым у калгасе дзед пачуў гасцей шпакоў. → 2. 'тое, што з'яўляецца асабліва цэнным, дарагім'. У хаце хлеб -- найлепшы госць І друг ва ўсіх прыгодах.

ГРУДЗІ 'пярэдня частка тулава ад шыі да жывата' → • Пойдзем грамадой наперад, Возьмем за грудзі бяду.

ДАРОГА 'паласа зямлі, прызначаная для язды і хадзьбы' → 1. 'жыццёвы шлях'. Эх вы, дарогі жыцця; Паішлі у жыццё непрацёртай дарогай; Жыццё маё пайшло крутой дарогай; І Дзят сёння пройдзена Дарог жыццёвых; О, колькі яшчэ чакае Не пройдзеных намі дарог; Здаецца, ўсё ў жыццёвую дарогу З сабой узяў, каб не перавозыць Бога. → 2. • **На дарозе памяці** маёй Часта я страчаюся з табою.

ДЖАЛА 'калючая частка ў гроту, вос; раздвоены язык у ядавітых змей' → • Здаецца, чуеш кожны раз Як ліс жалеза праклінае І тых, што выкулі з яго **Вайны** несправядлівай дэкал.

ДРЭВА 'шматгадовал расліна з цвёрдым ствалом і галінамі, якія ўтвараюць крону' → • **На дрэве памяці** З кожным годам – Багацейшы ўраджай; Дні мае, б'юцам лісты, Ападаюць, мігцяць. Колькі іх там засталася **На дрэве жыцця?**

ЖАВАРАНАК 'невялікая пеўчая птушка' → 'каханая дзяўчына'. Дык не ўцякай, нямл спяшаць куды, Мой ранні жаваранак залаты; Не плач, не бойся, жаваранак мой.

ЗАВЕЯ 'снежная бура, мяцеліца' → 'хуткае падзенне і развяванне ў паветры лістоты'. Рвуцца маланкамі, сінім агнём акварыды І гаснуць у чорнай завеі асенніх лістоў.

ЗАРА 'яркая афарбоўка гарызонту пры ўсходзе ці захадзе сонца' → 1. 'тое, што нагадвае зару'. Кальшацца зара сланечнікаў над стэпам; Мы прынясім сцягоў зару, Свабоду, мір палям і хатам. → 2. 'вока'. І вочы – дзве зары Кароткай летняй ночы; Вусны мае вуснамі праверыш, Вочы мае – зорамі вачэй. → 3. • **Не ўдалося згасіць волі нашай зару.**

ЗАРАНКА 'ранішня або вячэрняя зорка' → 'дзяўчына, каханая'. Далонь, мне на якой Збіралася паваражыць, Сказаўшы мне, што ты — заранка, Што без цябе мне нельга жыць.

ЗАРАПАД ‘падзенне мноства зорак, метэораў’ → ‘сасновыя шышкі, што ападаюць у вялікай колькасці’. *Пад зарапад сасновых спелых шышак Цярушыца ігліца сонечных праменняў.*

ЗОЛАК ‘пачатак світаньня’ → ‘маладзецкі запал, уздым’. *Эх, весела з рэхам вясеннім спаткацца І гулка адклікнуцца песняй вясёлай, Калі маеш вёсен адных толькі дваццаць І ў сэрцы гарачы вішнёвы іх золак.*

КАНТАТА ‘буйны музычны твор; харавая песня’ → ‘спеў пеўня’. *І слухаю праз шапаценне лісця... кантату ахрыплага пеўня.*

КАНЦЭРТ ‘публічнае выкананне музычных і іншых твораў’ → ‘птушыны спеў’. *І салаўі на вечарах Даюць свае канцэрты; У лесе птушыны канцэрт.*

КАПЭЛА ‘ансамбль спевакоў і музыкантаў’ → ‘гурт птушак, насякомых, група якіх-небудзь аднародных прадметаў’. *І тады пайшла капэла: Заліліся жаўрукі, На ўсе галасы запелі, Жабь кані, кулікі; Капэла камароў ды лесуноў-рагатуноў; Пад навальніцай вясёлай запела Бярозаў прыдарожная капэла.*

КАЧАН ‘плод капусты’ → ‘галава’. *Крычаў, вылазячы-з-пад тапчана, баўтрук, схавайшы галаву – сівы качан.*

КАШУЛЯ ‘адзенне з лёгкай тканіны’ → ‘снежнае покрыва’. *У белай кужэльнай кашулі сосны і ёлкі стаяць, мена пад снегам заснулі – іскрыцца снежная гладзь.*

КЕЛІХ ‘бакал, вялікая чарка’ → ‘тое, што падобна да келіха’. *І келіхі кветак вясна З расою ўздымае за нас!*

КШЭНЬ ‘ушыты або прышыты зверху адзення мяшочак для дробных рэчаў і грошай’ → • *Ты мне часцей напамінай, Каб не забыў я Перакрэсліць Асабістыя ўсе крыўды З гішэняў памяці павытрасаць Усе словы, што страцілі вартасць.*

КЛУБОК ‘чарападобны маток нітак, шпагату і інш.’ → • *Я і сёння асцярожна, з хваляваннем разматваю клубок песень, каб хаця не парваць яе нітку.*

КОЛАС ‘суквецце злакаў і некаторых іншых раслін’ → ‘дзяўчына’. *З іх адна ёсць такая, станам гібкая – колас, Ажно сэрца іграе, яе чуючы голас.*

КОМПАС ‘прыбор для вызначэння старон свету’ → ‘мова, як сродак зносін’. *Усё ў жыццёвую дарогу з сабой узяў: беспамылковы компас – сваю мову....*

КОСМАС ‘прастора, якая распасціраецца за межамі зямной атмасферы’ → • *Што можа зраўняцца З гаючасцю сну, Калі ты, Набегаўшыся за атарай, За рэхам жалейкі, Зарываешся ў космасе Мурожнага сена?*

КРОШКА ‘дробная часцінка чаго-небудзь, маленькі кавалачак’ → ‘нязначнае праяўленне якога-небудзь пачуцця’. *Я з малых дзён прывык, Калі дзялюся з кім Шчадротамі ўспамінаў, Глыткамі радасці, турбот, Ці крошкямі надзей, — Глядзець у вочы субяседніка...*

КРЫГА 'ільдзіна на рацэ, на возеры, моры' → 1. 'клубы туману'.
Плывуць туману веснавыя крыгі. → 2. • *Яго сэрца **крыгі** часу не сатруць.*

КРЫЛО 'орган лятання ў птушак, насякомых і некаторых млекакормячых' → 1. 'частка хусцінкі, палотнішча, якая развіваецца на ветры'. *І рвуцца, палаючы, крылы сцягоў у прастор; Крыло белай хусцінкі.* → 2. 'творчы ўздых, летуценнасць, імкненне да чаго-небудзь узвышанага'. *Я на паэзіі магутных крылах Не раз да зор далёкіх далятаў.* → 3. • *О, як лёгка ісці, Адчуваючы матчыны рукі, ачуваючы **крылы юнацтва**, Адчуваючы плечы каханай; Яны [матчыны казкі] вучаць родную мову любіць, на **крылах юнацтва** ўздымацца пад хмары.* → 4. • *Гэй, вольная песня, ўздымайся, ляці ты На **крылах маланак** нястрымных, агністых; Б'ецца мяккімі крыламі вецер у твар.*

КУДЗЕЛЯ 'валакністая частка лёну, пянькі' → 'тое, што нагадвае кудзелю'. *Азёры... забялелі. І думы кладуцца узорам на снежнай кудзелі.*

КУЖАЛЬ 'ачышчанае валакно льну; палатно з нітка такога валакна → 'тое, што нагадвае кужэльнае валакно'. *Вецер снежнага кужалю туга навіў.*

КУЗНЯ 'майстэрня для апрацоўкі металу коўкай' → • *У **кузню** доли чалавека, Свай затаіўшы вечны страх, Яны прыйдуць у нашу Меку Прасіць і каюцца ў грахах.*

КУЛЬБАКА 'палка з загнутым перлінім канцом' → • *І як цяжка цягнуцца, Ў далонях трымаючы толькі **Кульбаку ўспамінаў.***

ЛАБІРЫНТ 'будынак з складанымі, забытанымі хадамі' → • *У **лабірынце памяці** маёй Цудоўнейшыя скарбы выяўляю; Ніяк з **лабірынта дзён** Не магу вярнуцца; Калісьці, Легкадумна заглыбіўшыся У **лабірынце** сваіх **Пошукаў Праўды**, Узязь забыўся Нітку Арыядны.*

ЛЫЧ 'выцягнутая пярэдняя частка галавы ў некаторых жывёл' → 'тое, што сабой нагадвае лыч'. *Лычамі расхінуўшы зяленіва заслон, Загараюць гарбузы з гуркамі.*

МАЛАДЗІКА 'месяц у першай квадры' → 'завушніцы ў выглядзе маладзіка'. *Абывала шыю каралямі, Падвешвала маладзікі завушніц...*

МАТОР 'рухавік' → 'сэрца'. *Стань! І прыціш матор сэрца...*

МАТЫЛЬ 'матылёк' → 'тое, што па руху нагадвае матылёк'. *Ухаце Сцяпана агню палахлівы матыль калышацца ў светачы.*

МАЧТА 'высокі слуп для парусоў на судне' → 'высокі ствол дрэва'. *Люблю стаяць пад цяглай сасной — Пад звонкай мачтай залатой.*

МЕХ 'мяшок' → • *ЛЯ грэблі Вада закінае Ад зораў, што ночка З мяхоў высыпае; Я ўзвалю і на плечы слову свайму Вясну і зіму, Цяжкія мяхі смеху, слёз, чалавечых турбот.*

МОВА 'гутарка, размова' → 'шум ветру, шопат лісця і іншыя прыродныя гукі'. *Неўміручая мова маіх лясоў, азёр і траў.*

НАКІП 'пена, якая ўтвараецца на паверхні вадкасці пры кіпенні' → 'тое, што падобна да накіпу'. *Шалее буры снежны накіп.*

НАКЦЮРН ‘невялікі музычны (пераважна фартэп’яны) твор лірычнага характару’ → ‘цвырканне’. *У запечку знаёмы накцюрн цвіркуноў.*

НАПЕЎ ‘мелодыя, матыў’ → 1. ‘шум дрэў, ветру і пад.’. *З тых дзён, поўных чараў казкі, Пад напеў дарожных лоз, Стаў я песняром сялянскім Гэтых сцезак і бяроз; Лавілі мы ўсходняга ветру напеў.* → 2. ‘крактанне жабы’. *Тады напеў балотнай жабы Ахрысыцяць небывалай одай.*

НАРОГ ‘частка плуга, якая падразае пласт зямлі знізу’ → ‘тое, што падобна да нарога’. *Блішчыць у небе месяца нарог; Месяца сталёвы нарог; Залаты нарог сонца.*

НАСТОЛЬНІК ‘абрус’ → ‘тое, штог нагадвае абрус’. *Расцелюць нам нівы узорны настольнік.*

НЕВАД ‘вялікая рыбалоўная сетка’ → ‘павуціна’. *На ракіце звіняць невады павуціння.*

НЕПАСЕДА ‘непаседлівы чалавек’ → ‘сцябло расліны ў самым пачатку яго развіцця з насення’. *Вы бачылі, Як расьбіла калосіца? Перш выплыве адзін З найбольш важных Непаседа-клас, Разгладзіца, Расой прамыўшы вочы...*

НІТКА ‘тонкая ссуканая пражка’ → • *І пацягнуліся дні – восені зрэбныя ніткі, з іх верасы, палыны вецер сунючы выткаў.*

ПАВОДКА ‘часовае падняцце вады ў вадаёмаў у выніку раставання снегу або вялікіх дажджоў’ → ‘вялікае прастора, паласа чаго-небудзь’. *Сінее высокі абрыў. На кручы стагодніа дрэвы. Над імі паводка зары, Вятроў несціханых напевы.*

ПАЛЕЦ ‘рухомая канічавал частка кісці рукі, ступні нагі, лапы’ → 1. ‘ветка дрэва, сук’. *У свае сузлаватыя пальцы сукоў свішча дуб; Падраў [хмары] худымі пальцамі голля; Але ж там перашум яго [ветру] застаўся, што сееца праз пальцы веця.* → 2. • *Ападаюць яблыкі... То сажне іх серп месяца, То скосіць позняя бліскавіца, То дождж адчыкне сваімі Дрыготкім пальцамі.*

ПАНЯЗЕРКА ‘сумненне, страта веры’ → ‘жыццё’. *Жыццё наша – жыццё-паняверка. Вечна мазоль на руках, а без хлеба.*

ПАПАХА ‘высокая футравая шапка → ‘покрыва’. *Прыкрыў [Бештаў] галаву сваю Цёмнай папахая хмары.*

ПАПЯЛІШЧА ‘пажарышча’ → • *Я Часта з трывогаю Разгортваю папялішча песень, Бо ў столькіх не знаходзіў Ніводнай іскры.*

ПАРОГ ‘бервяно або брус, прымацаваны пад дзвярамі паміж вушакамі’ → • *І ўсё роўна чамусьці То прадчасна, То са спазненнем Пераступаем Парогі жыцця; Заўсёды былі І, відаць, заўсёды будуць Высокія парогі да славы, Да любові, Да шчасця. Толькі як змірыцца З высокімі парогамі Да праўды і Справядлівасці?*

ПЕРАЗВОН ‘гукі некалькіх звонаў’ → 1. ‘птушыны спеў’. *Каторы раз іду я Мясінай запаветнай Праз перазвон птушыны, Барвовы золак летні.* → 2. ‘шум, рокат хваль’. *Як не слухаць ёй гоману ў палях, Перазвону хваль, песень салаўя.*

ПЛАЧ ‘нечленараздзельныя галасавыя гукі’ → ‘спеў птушак’. *Чуўся шум у сасняку, Шум бароў і плач птушыны; Часамі вецер з плёсаў прынясе плач кнігавак.*

ПЛЫТ ‘бярвенне, звязанае ў адзін або некалькі радоў для сплаву па вадзе → ‘скапленне крыг, ільдзін’. *Снежань з-пад Налібок, з балот, лясоў Плыты ільдзін пагнаў на Нёмну.*

ПОПЕЛ ‘пылападобная шэрая маса, якая застаецца ад згарання чаго-небудзь’ → ● *Горкі попел прамоў Угрызаецца ў вочы.*

ПРАПЕЛЕР ‘паветраны вінт’ → ● *Радасна Слухаць штодзённа вясенні прапелера гром.*

ПРЫБОЙ ‘марскія хвалі, якія б’юць у бераг’ → ● *Каб лепш мог пачуць ты Прыбой несціханы Людскіх галасоў, Навальніц, Акіянаў – Павінен заткнуць свае вушы.*

ПРЫГАРШЧЫ ‘абедзьве далоні з прыгнутымі пальцамі, складзеныя такім чынам, каб імі можна было што-небудзь набраць, зачэрпаць, трымаць і пад.’ → ● *На развітанне стары чабан Даў прыгаршчы мудрых слоў.*

ПУГА ‘прымацаваны да пугаў кавалак спецыяльна звітай вярочкі або сырамяці, якім паганяюць жывёлу’ → ‘зізаг маланкі’. *Пугі маланак свішчуць Праз гул навальніцы.*

ПЯЛЁСТАК ‘асобны лісток з вяточка кветкі’ → ‘зорка’. *І струны жывыя пялёсткамі зор Асыпле кастрычкі іцкі вецер.*

РУНЬ ‘усходы, пасевы азімых культур’ → сталенне, выспяванне чаго-небудзь’. *Рунь новых слоў прарастае.*

РУЧАЙ ‘невялікі натуральны вадзяны паток, які цячэ струменем’ → ‘пясчаная дарога’. *А ручай пясчаныя дарог Плывуць, губляюцца за дальнім небасхілам.*

РУЧНІК ‘вузкі прадаўгаваты кавалак тканіны для выцірання твару, рук ці пасуды → ‘тое, што нагадвае прадаўгаваты кавалак тканіны’. *Дарога – шырокі ручнік саматканы; Зрэбны дарогі ручнік Сцелецца ў даль пад гару; Восень...усе сцежкі заслала залатымі ручнікамі лістапада; Ручнікі іржышчаў зрэбна-шэрых моклі.*

РЭЧЫТАТЫЎ ‘напеўная размова ў вакальна-музычным творы’ → ‘напеўны шум сосен’. *І вось над намі сосны хорам Свой пачалі рэчытатыў.*

САГА ‘народнае эпічнае сказанне’ → ‘усплёск хваль’. *І я не ведаю, ці змог бы плыць далей, Глядзець на небасхіл другі ў імгле І слухаць хваль дакучлівую сагу.*

САЛІСТ ‘спявак, музыкант або танцор, які выконвае сольную партыю’ → ‘птушка, якая спявае’. *Шмат пісалі паэты і я Пра салістаў Нашых сцэн, нашых ніў, Пералескаў цяністых.*

СВЕЧКА ‘палачка з тлушчавага рэчыва з кнотам усярэдзіне, якая служыць для асвятлення’ → ‘тое, што па форме нагадвае свечку’. *Свечкі гараць таполі Пад узлятаючай зарою; Свечкамі гараць бярозы У памінальны лістапад.*

СВІТКА ‘доўгая верхняя вопратка’ → ‘покрыва’. *Накрыла ноч мяне сваёй світкай.*

СВЯТА ‘урачысты дзень у гонар або ў памяць якой-небудзь даты, падзеі’ → ‘жыццё’. *Жыццё – непаўторнае свята – У майкіх праменнях зары.*

СЕЙМ ‘парламент у некаторых дзяржавах’ → ‘зборышча буслоў’. *Сейм бусліны збіраецца Восеньскай раницай; Буслы збіраюцца на сейм перад сваім адлётам.*

СІРАТА ‘дзіця або падлетак, які застаўся без бацькоў’ → ‘хата без гаспадара’. *Хата засталася сіратой.*

СКРЫЖАВАННЕ ‘месца перакрывавання дарог, вуліц’ → ‘успаміны, судакрананне з мінулым’. *Мы сустракаемся, ветэраны, У цэнтральным скверы Нашага горада, На скрыжаваннях сваіх успамінаў.*

СМЕХ ‘гукі, што выражаюць весялосць, радасць, а таксама злараднасць, насмешку і іншыя пачуцці’ → 1. ‘рэзкі салаўіны спеў’. *Дзень быў перагружан навалам падзей: то смех салаўіны, то ўсхліпы, То жаб пераклічка ў траве і вадзе.* → 2. ‘вясёлае гучанне скрыпкі’. *І раптам – Выкліковы звон гітары, Заманлівы смех скрыпкі, Радзіны бой бубна.*

СНЕГ ‘атмасферныя выпадкі ў выглядзе белых крышталікаў лёду’ → ‘сівізна’. *На власах – сівы снег, як на сасне маладой.*

СТУДНЯ ‘калодзеж’ → • *З пачуццём нейкага суму Пакінуў Вычарпаныя студні Сваіх песень.*

СУЗОР’Е ‘участак зорнага неба’ → ‘тое, што нагадвае сузор’е’. *Пасінелі, зашумелі хвалі, І лёгкі сузор’і паўсплывалі; Успыхнулі сузор’і журавін; Можна мала цябе зямля, Каласамі я абнаўляў. Прыбіраў вянкамі садоў І сузор’ямі гарадоў.*

СЦЕЖКА ‘вузкая пратапаная дарожка’ → • *Працягваю блукаць Па сваіх снах, Па замчірваных сцежках успамінаў.*

ТАБАР ‘дзячынскі стан, абоз’ → ‘часовы прыпынак птушынага выраю’. *Вецер з поўначы мацней Ў імгле зацягне адзісею З крылатым табарам гусей.*

ТАЎРО ‘кляймо на скуры сельскагаспадарчых жывёл як распазнавальны знак’ → ‘пэўны знак, адбітак чаго-небудзь’. *Каб на кожным слове ставілі таўро праўды, ... Напэўна, лягчэй і святлей нам жылося б на свеце.*

ТОНЯ ‘участак вадаёма, прызначаны для лоўлі рыбы невадам’ → ‘глыбіня, бяздонне вачэй’. *О, пачакай, падумаць дай, дай заглянуць у тонь тваіх вачэй.*

ХУСТКА ‘кавалак тканіны (вязанага палатна), які завязваюць на галаву, шыю ці накідваюць на плечы’ → 1. ‘паласа хмар на небе’. *Вечар расцілае хмараў хусткі.* → 2. • *Здаецца мне, У парэпанай раме дзвярэй Зноў цябе бачу, маці!... Бачу, атуленую хусткай трывогі, Трывогі за дзяцей, Што наведасць спазняюцца.*

ЧУПРЫНА ‘чуб’ → 1. ‘тое, што нагадае чуб’. Ты [вёска] звесіш чупрыну саломенных стрэх. → 2. ● А дзень, зачупіўшыся рыжай чупрынай, доўга вісеў, паміраў на бярозах.

ШАЛІ ‘вага з каромыслам’ → ● На шалях азёр Узважаюцца рыбацкія лодкі, Пералётныя хмары і птушкі.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ